

interdum pervenire etiam ad infideles solet, sed ex apostolorum traditione didicisse«. ¹⁷

»Symbolum fidei et spei nostrae, quod ab apostolis traditum non scribitur in charta et atramento, sed in tabulis cordis carnalibus.« ¹⁸

»Hoc vitae Symbolum mens teneat — ne divinitatis pretiosum munus depretiet charta vilis, ne mysterium lucis atrum tenebret atramentum.« ¹⁹

Naš stari rukopis o bl. Janji iz Praga.

D. Krsto Stošić.

God. 1915. objelodanio je engleski stručnjak Walter W. Seton knjigu pod naslovom »Sowe new sources for the life of Blessend Agnes of Bohemia«. U njoj je iznesen po prviput latinski tekst života bl. Janje Praške po rukopisu, koji se čuva u kraljevskoj biblioteci u Bambergu uz njegov stari njemački prijevod, koji se nalazi u narodnoj (prije kraljevskoj) biblioteci u Berlinu (Oct. 484). Pisac je mislio, da je bamberški tekst najstariji latinski životopis bl. Janje, koji je (kaže na str. 17) nastao oko god. 1380. Od str. 16—30 navada pisac i druge njemačke prevode u rukopisu, koji su po njegovom mišljenju nastali iz tobože x, xi i y latin. tekstova, dočim je prvotni original uopće nepoznat (str. 29).

No dok je Seton štampavao knjigu, nije mu bilo poznato, da je A hil Ratti (sadanji sv. Otac papa Pijo XI) našao najstariji, otprije nepoznati i cjeloviti rukopis života bl. Janje na latin. jeziku u Ambrozijskoj biblioteci u Milanu, te je o tomu pisao g. 1896. članak u reviji »Reale istituto lombardo di scienze e lettere«, Rendiconti ser. II vol. XXIX (392—396) pod naslovom: Un codice pragensis a Milano con testo inedito della vita di S. Agnesa di Praga. Seton se na ovo upozoren od češkog profesora Sustyja dao na proučavanje tog milanskog kodeksa, ali po faksimilima, te je svoj rad publicirao u »Archivium francisc. historicum«, XVII. god. 1924. (Vidi češku reviju »Hlídká« godište XLVI, Brno god. 1929 str. 228). Tu ističe (kako je već prije njega upozorio A. Ratti), da se u milan-

¹⁷ Commentarius in Symbolum Apostolorum auctore Tyrano Rufino. Migne: Patr. latina vol. 21. pag. 338.

¹⁸ S. Hier. contra Joan. Jeros. — Migne: Patr. lat. vol. 21. pag. 338. bilješka g).

¹⁹ S. Petr. Chrysologus: Migne: Patr. lat. vol. 21. pag. 338. bilj. g).

skom rukopisu ne daje naslov Janji ni b e a t a ni s a n c t a, te prema tome tekst nije pisan prije g. 1328., kad se počelo raditi za njezinu kanonizaciju. Rukopis je dakle nastao nekad iza smrti blažene t. j. od 1302 do 1328. Na ovaj zaključak navodi Setona i paleografija. On je dalje upozorio, da se milanski rukopis uz neznatne preinake doslovno slaže s rukopisom u Cronaca XXIV. generalium od fra Nikole Glassbergera (pisanoj g. 1491), koja se čuva u franjevačkom samostanu u Hallu u Tirolu. Dr. Vyskočil (Hlídka iste god., 393—4) dokazuje, da je bamberški tekst kopija milanskoga. No milanski nema »blagoslova sv. Klare« kao bamberški, pa je vjerojatno postojao stariji zajednički im izvor. Dr. J. Vyskočil (Hlídka 1929. 230) se pita, je li možda izvor obaju tekstova bio rukopis, koji je napisao nepoznati franjevac po nalogu svog provincijala. On je svojim očima podvrgao točnoj kontroli original u Milanu sa štampanim bamberškim kodeksom, koji je objelodanio Seton, te je našao više razlika u pisanju riječi, što je sve priopćio u članku »Po stopach blahoslavene Anežky v Italii« (Hlídka g. 1929., 291—295, 325—328, 359—360). Tu se odmah vidi, da su oba teksta istog izvora, samo što ima u bamberškom nekoliko starijih latinskih riječi, a češka su imena sa više pogriješaaka. K tome milanski rukopis ima četiri pisma sv. Klare, koja je ona poslala bl. Janji Praškoj.

A. Ratti je poslao Bolandistima u Bruxellu opis pronašlog milanskog rukopisa, u kojem dokazuje, da je bio napisan u samoj Češkoj. Nažalost u njoj se nije našao nijedan latinski rukopis o bl. Janji, jer su husitski ratovi sve uništili, pače i samostan njezin u Pragu. Isti je Ratti g. 1894 pisao isusovcu Antoninu Rajzecu, koji je te godine objelodanio najopsežniji Život blahosl. Anežky České. Revija Dest' rúži g. 1929 (25—26) donijela je faksimile toga pisma uz člančić iz pera isusovca Dr. J. Vraštila.

U g. 1328 najviše je nastojala za kanonizaciju bl. Janje kraljica Elizabeta, majka Karla IV, rimskog cara i češkog kralja. Ona je poticala praškog nadbiskupa i njegov kaptol kao i visoko svećenstvo te magistrature nekih uglednih čeških gradova, pa su ti učinili molbu na papu Ivana XXII, da se Janja podigne na čast oltara. O. A. Rajzek donosi u svom djelu (u češkom prevodu, str. 405) molbu magistrata. No kanonizacija nije svršila, jer je Elizabeta, prva pobornica, umrla g. 1330, a papa Ivan imao je borbu s Ljudevitom Bavarcem, koji je čak dao postaviti 1328. protupapu franjevca Petra (pod imenom Nikole V), premda je ovaj poslije tri godine, klečeći pitao papu Ivana za oprostjenje, te se sasvim povukao. Kralj pak Karlo IV nije se bavio pitanjem kanonizacije. Boravak papa u Avignonu, zapadni raskol, husitski ratovi i druge okolnosti bile su uzrok, da se nije dugo i dugo mislilo na beatifikaciju bl. Janje, premda ju je češki narod i svećenstvo uvijek štivalo kao svoju sveticu. Tek u novije doba bili su prikupljeni svi mogući dokumenti, pa ju je Rim proglasio blaženom 1874. i odredio, da se slavi u Češkoj 2. marta.

Kad sam uređivao (i opisao u posebnoj knjizi) rukopisne kodekse franjev. konventual. samostana u Šibeniku, našao sam u svesku 36, gdje ima sedam rukopisa od raznih ruku, na drugom mjestu: *Vita b. Agnetis ord. s. Clare de Praga*. Rukopis je pisan gotskim minuskulom i, kako se čini, u drugoj polovini 14. vijeka. Ima 16 pisanih listova. Knjigoveža iz 18. vijeka, da mu bude lakš posao, među listove 5. i 12. umetnuo je 6 drugih listova dviju latin. propovjedi, koje sa životom bl. Janje nemaju nikakove sveze. Na početku se nalazi 15 redaka od konca drugoga pisma sv. Klare bl. Janji, zatim cjelovito treće i četvrto. Na str. 2v, 3a i 3v nalaze se »littere misse pro canonizatione sororis Agnetis«. Dalje na listu 4. 5. 12 do 16v pisan je život bl. Janje, ali nema, prema tekstu koji je objelodanio Seton, 10 zadnjih redaka o njezinom životu, te epylogus et miracula. Dakle naš rukopis prema onomu iznesenom od Setona dosiže do 124 str. t. j. do riječi »respergebat«.

Jasno je, da naš tekst ima isti izvor kao milanski i bamberški, ali nije njihov prepis, jer ti ne donose kao šibenski molbe za kanonizaciju od g. 1328. Šibenski prepisivač našao je valjda u Rimu svoj original. Bila mu je sigurno namjera, da u svom franj. redu drži živu uspomenu na divan život bl. Janje, franjevske II Reda.

Za ovaj šibenski rukopis nije se dosad nimalo znalo, pa će — vjerujem — ovaj prikaz na prvom mjestu interesirati braću Čehe. Konfrontirao sam šibenski tekst s bamberškim u Setovoj knjizi, te ću iznijeti razlike. Koso štampani brojevi naznačuju stranicu kod Setona, obično štampani brojevi naznačuju redak, prva riječ je iz njegova teksta, a druga iz šibenskog.

61, 3 šib. ima Premislii, 10 ex nobis — a nobis, 13 ascribendi — oscribendo, 62, 13 compendiositer et convenienter — compendiosius et convenientius, 16 totius vite ipsius decursus — totus autem vite ipsius decursus, 17 in primo — cum primo, 21 eius humilitate — humilitate ipsius. Na koncu u šibenskom tekstu stoji Explicit prologus. 64 miserie sue liberis — misericordie sue uberius, 4—5 de excelso — de excelso celorum, 12 plendore veri syderis — tamquam fulgore splendoriferi syderis, 16 Pater eius Premisserius — pater eius d.nus Premissilius, 18 Vngarie — Hungarie, 28 totius Bohemie — totius gentis Bohemie. 68, 8 Trebnier dicitur — Trebnitz dicit, 11 u šib. nema denique, 26 miserie — misericordie, 27 etatem itaque — etatemque, 33 in omnibus actibus — in omnibus gestibus. 68 in ipsa desponsatione — in ipsa desponsationis hora. 70, 9 imperatoris et regis Anglorum — imperatoris nuncii et regis Anglorum. 72 parentum — parentes (u naslovu), 6 et que secretorum eius erant conscie — et ab his que secretorum eius erant conscie. 74, 12 devitans — contempneus, 23 cum lylia continencium virginum — cum liliato cetu virginum. 76, 8 ac se contulit — ad se ut decuit excusandum. 78, 8 celesti munditate — celesti iucunditate, 28 de Terdento — de Tridento, 32 uinciri cupientes — vinciri perpetuo cupientes. 80, 15 sue se elongavit fugiens a periculosis — sic se

elongavit fugiens a periculosis, 23 persone Polonie partibus — persone indulsis Polonie partibus. 82 ancillas minima — ancillas tamquam minima, 10 Stupam — stubam. 84, 6 mendacitatem lexine — mendacitatem lexinii, 20 memorie Innocencium — memorie domini Innocencium. 88, 13 acquisisset — conquesierunt, 16 guppo — gybbo, 21 ut matrem — sicut matrem sanctissimam. 90, 18 deberet — deberent. 92, 10 per auxilium panis — pauxillum panis, 27 fructus sumebat — fructus quandoque. 94, 13 ac omnium sanctorum — ac omnes vigilias sanctorum, 5 nec defecto — nec sic defecto, 14 utebatur contempto indumento — vili contetabatur indumento, 21 perfecebant — alacriter perfecebant, 25 ut inter — ut absque tempore inter. 98, 5 in medio earum — in medio ipsarum, 13 corporaliter — corporaliter sursum, 22 cuius moleste — cuius deuocionem moleste. 100, 7 viventi fieri — viventi animo tam mesto fieri, 20 sciebat — sugebat, 21 pregustare nema u šiben., 24 audivit — percepit. 102, 5 mestra — mesta mater, 8 et virtutum — et virtutum exercitiis, 13 hoc suco — hoc signo. 104, 6 fuerunt — fuerant enim, 33 Azehnikonis — Rezhnikonis, 106, 7 Donican Deszquotz — Donikan de Szquortz, 11 exlamavit autem memorata soror — axlamante autem memorata sorore, 15 protinus ualde celeriter discessit — protinus facie rugata discessit, 19 initum — iter, 22 mira — miranda. 108, 15 labiis — labiis eius, 25 contristam — contristavi. 110, 4 Premisserius — Premissilius, 28 Ermengardis — Ermgadis. 114, 8 cum autem — cum igitur, 13 vigor cepit — vigor sensim cepit. 116, 4 miseria — misericordia, 12 uiribus — uiribus surgens, 23 hortabatur — eas hortabatur. 118, 24 sanctum corpus — sacrosanctum corpus. 120, 8 anulis et cingulis — anulis, zonis et cingulis. 122, 11—12 aperta est archa corpus patuit ad cernendum — ex archa aperta corpus paruit.

Donosimo tri pisma (molbe), koje se nalaze u šibenskom tekstu, dok ih drugi nemaju.

1. Sanctissimo in Christo patri et domino... [bez imena!] sacrosancte Romane ac universalis ecclesie digno pontifici frater Nicolaus ordinis fratrum minorum in provincia Bohemie humilis minister et servus cum fratribus eiusdem provincie universis orationes devotas et pedum oscula beatorum. [Glagola nema]. Licet omnipotens Deus ex sua immensa dulcedine sit universis suavis tamen singularissimo munere pietatem exaltat in ecclesia et mirificat servos suos per quedam gloriosa exempla, fideles ceteros ad frugem bonorum operum prouocat et inducit. Inde mundi iam eciam occasu urgente Agnetem felicem uirginem sancte Clare in regno Bohemie, platulam generosam utpote sancta et illustri Regni Bohemie et Vlgarie stirpe progenita, tamquam solem in altissimis Dei orientem in ornamentum eiusdem sancte matris ecclesie lucemque credencium destinavit, que velut aromatum arcola delicata manu pigmentarii exculpta celestis sanctique spiritus austro proflata productis ex se fructibus honoris et honestatis instar cynamonii et

balsami aromatizans non solum in regno Bohemie memorato sed etiam in terris adiacentibus suauem difudit sue fragranciam sanctitatis. Nam manens in habitu seculari orationibus, ieiuniis ac elemosynis insistebat nec non monasteria pro fratribus minoribus et sororibus ordinis sancte Clare et pro infirmis hospitale solempne (sic!) in civitate pragensi de suis sumptibus fieri procuravit, ut autem non solum sua sed etiam se ipsam offeret holocaustum Domino medulatum regalibusque spretis honoribus et divitiis, omnibusque mundi oblectamentis ad ordinem sancte Clare convolvavit, in quo quasi auri vas solidum ornata fuit omni perfectione virtutum. Caritatis enim igne succensa omnibus sui monasterii sororibus propria reputatione viliorem et infirmoerem se putabat in obediendo festina, paupercula spiritu, florida castitate, mortificatione severa, paciecia insignis, miseratione piissima, devocione ac contemplacione celestium extitit indefessa. Propter que Deus bonorum retributor cunctorum eam non solum in vita sed etiam in morte et post mortem virtute sue dextere multis miraculis declaravit... rerum evidencia testis clamat. Ut igitur gloriosus ipse Deus in sanctis suis predicetur copiosius et laudetur et in ipso spirituali consolacione fidelium cetus exultet, coram vestram sanctitatem que actibus intenta salubribus et operibus exposita pietatis libenter et solerter exequitur quod sunt Dei, humiliter procidentes instantissime postulamus, quatenus nostras preces universonum humilium filiorum benignus admittentes prefatam virginem gloriosam sanctorum Kathalogo ascribatis, intra eius nomine inclitus rex et pontifex Yhesus Christus suorum nominibus electorum ascripsit in excelsis.

2. Sanctissimo in Christo patri et Domino Domino... sacrosancte romane ac universalis ecclesie pontifici Soror... ordinis sancte Clare in regno Bohemie Prage ad sanctum Franciscum abbatissa humilis et indigna cum collegio sororum eius monasterii universo iuges oraciones ad pedum oscula beatorum. Quia unigenitus Dei filius Dominus Yhesus Christus oriens per incarnationem et novitatem ex alto superne deitatis propter nimiam caritatem suam qua humanum genus dilexit semetipsum exaniniens maestatemque suam ad eius despiciabilia inclinans, homines perditos ob transgressionem primum parentum per incarnationis misterium dignatissime visitavit et sponsus de thalamo procedens ex utero virginali ut ex diversitate gencium sponsam sibi assumerat sanctam ecclesiam videlicet, non habentem maculam neque rugam, quam etiam sui sanguinis precioso conuincio (?) acquisivit, quamque spiritualium karismatum plenitudine tamquam gemmis uernantibus preciosissimam adornando sacrorum splendoribus illustrare clarissime non destitit. Nam et diebus istis novissimis eam prole inclita fecundavit, Agnem gloriosam in regno Bohemie de stirpe sancta et regia, quem ad utrumque... luciferum in suo corpore precludendo ut eius conversacione preclara quasi fulgore splendoriferi syderis populus gentium qui ambulabat in tenebris manus dissolutas ad bona opera

confortaret et genua debilia uirtute constancie roborando pedes affectionum suarum dirigerent in via pacis. Que qualis conuersationis fuit degens in habitu seculari eius arcta ieiunia, oraciones assidue, liberalitas in pauperes et piorum locorum in urbe Pragensi constructio satis monstrant. Spreto tandem sponso mortali ac dyademate corruptibilis regni contempto Christo regi pauperi cupiens in paupertate spiritus famulari ut comunicacione felici pro terrenis celestia et pro caducis reciperet sempiterna, intravit ordinem sanctissime Clare minoris nostre et in eodem quasi stella matutina radiavit eximia sanctitate. Quenam enim fuerit in oculis suis pre cunctis sororibus humilis et abiecta, obediens in preceptis, candida castitate, rigida in abstinencia, dulcis compassione, paciencie mire, oracionis extatice ac fermide caritatis, quantis quoque coruscavit miraculorum prodigijs in uita, in morte et post mortem ex descriptione uite, ipsius luculenter apparet, quam sanctitati uestre transmissimus per presentes. Uuius descriptionis ueritatem non solum per sorores nostri monasterii que conuixerunt memorate, uirgini gloriose conuersandoque ad ipsam uirtutum eius magnalia suis oculis conspexerunt, verum eciam per alios religiosos et seculares homines clare fame, credibilibus testimonijs parate sumus probare nec non proprio iuramento si opus esset confirmare tactis euangelijs sacrosanctis. Ne igitur tam preciosa margarita ulterius in nubilo lateat debita fidelium ueneracione privata, Sanctitatis uestre pedibus aduolute cum profluuiis lacrimarum humiliter petimus et obnixè [deprecamur] quatenus ad honorem diuini nominis et gloriam sanctorum, exaltacionem quoque Katholice fidei ac animarum salutem potestate uobis in... celitus attributa ipsam cathalogo sanctorum uelitis..., quam in eternis mansionibus rex regum et dominus dominancium coronauit gloria et honore sic sublimitas perfectionis ipsius signorumque claritatis manifestat ut laudem ipsius gloriosis suffragantibus meritis una ceteris imitatoribus ac uenerabilibus suis post erumpnosum statum huius uite ad bradium eterne beatitudinis eisque felicem consorcium pertinere valeat.

3. Sanctissimo in Christo patri et domino domino et c. Ineffabilis diuine providencie altitudo nullis inclusa limitibus nullisque terminis comprehensa miro dispositionis ordine moderando celestia pariter et eterna etsi cunctos ministros eius celestis efficiat beatitudinis possessores, illos cum pocioribus gracie donis attollit quos pre ceteris suorum imitationes exemplorum agnoscit et commendat... excellencia uitorum. Inter quos Agnes, uirgo gloriosa et inclita regnum Bohemie et Vngarie stipe progenita, ut sidus resplenduit matutinum. Que ut perfecte Christi uestigia sequeretur propter amorem ipsius regnum mundi et omnem ornatum seculi paruipendens ordinem sancte Clare ingressa queque se exercuit in operibus uirtuosis que eximia sibi cumulauit merita quoque miraculorum effulsit gloria perclara ueridicorum hominum testimonia post euidentius comprobabunt. Ut igitur precelse uirgini memorate digna

laudum munia sonoraque preconia a Christi fidelibus devot. mentibus impendantur, coram uostram beatitudinem flexis poplitibus humiliter et affectuose rogamus quatenus eam sanctorum Kathalogo annotare velitis quam sponsus virginum candidus et rubicundus sociam super sydera collocans cum sanctis in gloria fecit perhemniter exultare.

Datum et c.

Pastirsko bogoslovlje, liturgika i crkvena umjetnost.

Dr. D. Kniewald.

U VI. br. »Nove Revije« 1930. str. 479—483. osuđuje dr. fra Roko Rogošić ono shvatanje pastirskog bogoslovlja, prema kome bi liturgika, uz hodegetiku, bila također sastavnim dijelom pastoralke. Za to svoje mišljenje, koje iznosi kao jedino ispravno, navodi Can. 1365, Pruner-Seitzovu pastoralku, praksu u Italiji i historijski razvitak pastirskog bogoslovlja.

1. — Can. 1365 § 2. i § 3. govore doduše zasebno o pastirskom bogoslovlju i o liturgici, ali se iz toga ne može logički izvesti, da bi priručnik pastirskog bogoslovlja, koji bi uz hodegetiku obrađivao i liturgiku, bio u protimbi s Can. 1365, jer taj kanon samo taksativno navodi one discipline, koje treba da se predavaju u velikom sjemeništu, a ne određuje nikakvih praktičnih normi ni za priručnike ni za profesore pojedinih disciplina. Što više, smatram, i nakon odredbe sv. Kongregacije za sjemeništa od 28. VIII. 1929., da praktički može i katehetika i homiletika biti štampana u pastirskom bogoslovlju, premda su se one već jasno razvile kao zasebne discipline. Može, u smislu Can. 1366 § 3., dapače i isti profesor predavati na pr. moralku, hodegetiku, liturgiku, pedagogiku, katehetiku i homiletiku. Drugo je pitanje, kako će sve to moći da svlada, ali crkveno mu pravo toga ne brani.

Pa tako doista i vidimo, da mnoge katoličke pastoralku obrađuju sve te discipline ili barem liturgiku uz homiletiku. Tako je na pr. dr. F. Ušeničnik, koji je također izdao svoju Pastoralku iza novog crkvenog zakonika, od ukupnih 1184 stranica 718, dakle punih 75% namijenio liturgici. Fra Roko Rogošić veli, da je Ušeničnikova pastoralka »prema staromu programu vrlo dobar priručnik«. To je doista i istina, ali je čudno i nelogički, da to fra Roko Rogošić priznaje, premda dodaje onu klauzulu: »po starom programu«. Jer dr. Ušeničnik je izdao svoju pastoralku 1919 i 1920, dakle više godina iza publikacije Kodeksa. Prema tomu, ili je Can. 1365., kako